

DISCURS DE JORDI PORTA, PRESIDENT D'ÒMNIUM CULTURAL

Palau de la Música Catalana, 9 de juny de 2009

Digníssimes autoritats, associats i associades a Òmnium Cultural, amics i amigues de l'ACPV i de l'OCB, senyores i senyors,

Celebrem, com cada any, la concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a una persona que s'ha distingit especialment en el cultiu de la llengua catalana i que ha esdevingut un exemple de fidelitat a la nostra cultura. Moltes gràcies a tots els que ho han merescut en anys precedents i, d'una manera especial, al guardonat d'aquest any. Són una referència alligonadora per a tots els ciutadans i ciutadanes d'aquest país.

Aquest any, com sempre, la concessió del premi és motiu de recordatori d'alguns fets culturals rellevants. Volem recordar els 150 anys de la restauració dels jocs florals i els 90 anys del naixement de Joan Brossa. (Em permetran, però, que, avui, tenint en compte la situació general del país, em refereixi a altres elements del nostre context.)

No podem obviar el fet de les recents eleccions al Parlament Europeu. No parlaré de l'abstenció, perquè és un tema que ja s'ha tractat abastament. Volem recordar simplement que la història d'Europa és la història de la nostra cultura bàsica; una cultura diversa en les seves expressions, però que té un substrat comú, de vegades inconscient. Europa ha de continuar avançant en un projecte que es puguin fer seu tots els ciutadans, tots els pobles de la Unió. Com a catalans, hem estat i ens hem considerat sempre europeus i voldríem veure'ns reflectits en l'estructuració de la Unió. En el marc de la celebració de la festa d'avui, haurem de recordar la necessitat del ple reconeixement de la llengua catalana, parlada per molts més ciutadans que bona part de les llengües oficials dels estats de la Unió. Volem pertànyer a Europa amb una participació de diputats proporcional a la nostra població i amb circumscripció electoral específica. Ens diuen que aquestes mesures depenen de la voluntat del govern espanyol. Ja ho sabem des de fa anys i també sabem que, amb cara més o menys amable, no ho faran si no s'hi veuen obligats per la nostra força democràtica. Hi ha prou exemples, a més, del fet que poden aprovar disposicions internacionals que després incompleixen alegrement. Per exemple, cal recordar l'article primer del Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics ratificat pel govern espanyol fa més de trenta anys? Diu literalment: "Tots els pobles tenen dret a l'autodeterminació. En virtut d'aquest dret determinen lliurement el seu estatut polític i procuren també pel seu desenvolupament econòmic, social i cultural".

És sabut que les fronteres dels estats europeus s'han establert, gairebé sempre, després de guerres i violència. El segle XXI, en canvi, hauria d'implicar, com a avenç democràtic europeu, la restitució a la voluntat ciutadana de la forma en què cada poble decideix amb qui i amb quines condicions vol compartir els espais polítics més amplis.

Malauradament es confirma el fet que el dret públic massa sovint ve a legitimar situacions de fet que prèviament s'han aconseguit per la força. I és la voluntat política de cada moment la que interpreta el dret al seu aire.

Pel que fa referència a la totalitat de la nostra àrea lingüística, hem de recordar que enguany fa 350 anys del Tractat del Pirineus pel qual es va partir Catalunya en dos estats, el francès i l'espanyol, i es va imposar a una part i a l'altra la llengua única de l'Estat corresponent. També ha fet 30 anys d'una Constitució espanyola que explícitament estableix que –cito literalment– “en cap cas s'admetrà la federació de comunitats autònomes”. No cal dir que es pensava en Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears quan es va redactar aquest article. Encara avui tenim pendent la solució d'un espai comunicatiu català que permeti la lliure circulació de les televisions en llengua catalana per tot el territori, justament en una època en què les comunicacions es mouen lliurement per l'espai global.

D'altra banda, com poden demanar el respecte a la llei –la Constitució–els que la incompleixen? Tenim un Estatut vigent que no s'aplica o que es vulnera sistemàticament. I quan teòricament es respecta, no podem disposar dels nostres propis mitjans per fer-lo efectiu. Un exemple en el camp que ens és propi: l'Estatut actualment vigent preveu –article 127– que “correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de cultura”, però sovint no tenim les possibilitats financeres per fer efectiva aquesta competència. Així, ens trobem amb la presència obligada de l'Estat en els organismes rectors de les nostres institucions culturals més emblemàtiques, des dels museus i centres d'art fins als organismes creadors de cultura. I això és així justament perquè no disposem del finançament suficient i hem de recórrer a l'Estat central. O sigui que quan se'ns reconeixen competències, no podem disposar dels nostres propis recursos econòmics per fer-les efectives. La qüestió continua essent que la part dels nostres impostos que es podria dedicar a la cultura va majoritàriament a les arques de l'Estat.

Si recorrem aquests dies els municipis de Catalunya, podem comprovar que hi ha un afany de recordar-nos qui disposa de la capacitat de fer i desfer amb els nostres recursos públics. L'Estat Central no es distreu de recordar-nos, a través de cartells a les entrades de les nostres viles, qui paga les obres municipals i, per tant, de qui depenem, no fos cas que reclaméssim un sistema fiscal que ens permetés visualitzar la capacitat d'administrar directament els nostres propis recursos.

No prosseguiré amb el que podria semblar un nou memorial de greuges. Demanem que hi treballin primordialment els nostres polítics i sabem que la tasca no és fàcil.

Malgrat el que hem dit, el potencial cultural del nostre país continua essent esperançador. Informes i estudis recents ressalten la importància, tant des d'un punt de vista cultural com des d'una perspectiva purament econòmica, de les nostres iniciatives associatives i empresarials en el terreny dels audiovisuals, de les arts escèniques, de les arts visuals, del món editorial i de la música. Una mostra de la vitalitat de la nostra cultura és el fet que noves generacions de creadors –escriptors, artistes, científics– i també de gestors i dinamitzadors culturals, s'incorporen a la producció cultural del país i esdevenen, en definitiva, la garantia del futur de la nostra cultura.

Si ens hem referit als aspectes institucionals, i al finançament que se'n deriva, és perquè la nostra cultura, com totes, necessita d'unes condicions polítiques favorables per al seu desenvolupament.

La UNESCO ha insistit aquest any en la importància de la diversitat cultural. Formen part de la riquesa de la humanitat les diverses formes d'explicar-se el món, d'expressar els sentiments i emocions que es deriven d'aquesta experiència, d'apreciar les expressions generades per altres persones i cultures. Nosaltres compartim aquesta voluntat de preservar la diversitat cultural començant per la nostra expressió més pròpia i genuïna. I la llengua és un dels instruments bàsics d'aquesta comprensió del món i de la manera d'expressar-la. Després de dècades i segles d'impedir el seu normal desenvolupament per raons polítiques, ara sembla que alguns encara vulguin posar inconvenients a la seva recuperació i la seva restitució normalitzada.

Nosaltres continuarem actuant en els tres àmbits que són propis de la nostra definició en tant que entitat: llengua, cultura i país. Justament volem esforçar-nos per posar els nostres més de 20.000 socis i sòcies al servei d'aquesta capacitat que, des del món associatiu, mobilitza la ciutadania per respondre als reptes que tenim en l'actualitat.

I de la mateixa manera que hi ha iniciativa cultural des de les entitats de la societat civil, celebrem que hi hagi persones que individualment mereixen el nostre reconeixement. Moltes gràcies, doncs, al guardonat d'avui, i a tots vostès per acompanyar-nos aquesta nit.

Jordi Porta Ribalta

